

LUONTOPANEELIN LAUSUNTO KOSKIEEN LUONNOSTA YHTEISKUNNAN TURVALLISUUSSTRATEGIAKSI 2024

Ihmisten yhteiskunnat rakentuvat luonnon kantokyvyn varaan ja ovat täysin riippuvaisia kestävästä ja resilienteistä eli muutoskestävistä luonnonjärjestelmistä. Luonnon köyhtyminen horjuttaa laajalajaisesti yhteiskunnan vakautta ja yhtenäisyyttä, taloutta, huoltovarmuutta sekä ihmisten fyysistä ja psyykkistä terveyttä. Kansallinen huoltovarmuutemme ja resilienssi, eli muutoskestävyytemme, riippuvat luonnon monimuotoisuudesta, ja niiden turvaaminen etenkin nykyisessä maailmantilanteessa on välttämätöntä. Monissa osin maailmaa kilpailu luonnonvaroista johtaa väkivaltaan, ihmisoikeusloukkauksiin ja eripuraan, laajeneviin konflikteihin sekä lisää ympäristöpakolaisuutta, mikä puolestaan on omiaan horjuttamaan yhteiskuntien vakautta kaikkialla. Luontopaneeli katsoo, että luonnon köyhtymisen pysäyttäminen tulisi liittää nykyistä voimakkaammin osaksi turvallisuuspolitiikkaa.

Luontokadon, eli luonnon köyhtymisen, uhka yhteiskunnan turvallisuudelle on jossain määrin tunnistettu turvallisuusstrategiassa. Luontopaneeli katsoo, ettei uhan syvyyttä ja vakavuutta ole kuitenkaan strategiassa aivan ymmärretty. Maailman talousfoorumi nosti jälleen viimeaikaisessa raportissaan ilmastonmuutoksen, luonnon köyhtymisen ja ekosysteemien romahtamisen vakavimmin ihmiskuntaa kymmenen vuoden aikavälillä uhkaavien globaalihaasteiden kärkeen. Myös Nato on viimeaikaisessa raportissaan nostanut luontokadon yhdeksi kaikkein keskeisimmistä kansainvälisen turvallisuuden uhista. Raportissa todetaan, että ilmastokriisi ja luontokato tulisi ymmärtää ilmiönä, jolla on syvälinen vaikutus kehittyvän turvallisuusympäristön kaikkiin osa-alueisiin.

Vaikka luontokato on terminä nostettu otsikkoon kappaleessa 37, ei strategiassa käsitellä sitä, millaisen uhan köyhtyvä luonto yhteiskunnalle aiheuttaa. Luontoon liittyvät uhat pelkistyvät strategiassa lähinnä luonnononnettomuuksiksi ja muiksi häiriö- ja poikkeustilanteiksi. Hitaammin, mutta ilman tarvittavia toimia vakaasti etenevä luonnon köyhtyminen nakertaa kuitenkin yhteiskunnan perustaa, turvallisuutta ja rauhaa paljon vakavammin. Luonnon köyhtyminen uhkaa niin ruuantuotantoamme, kansanterveyttä, metsiemme terveyttä ja häiriönsietokykyä kuin laajemmin talousjärjestelmäämme. Luontopaneeli katsoo, että uhan käsittely sen vaatimalla vakavuustasolla osana turvallisuuspolitiikkaa auttaisi yhteiskuntaamme valitsemaan ja resursoimaan tarvittavat toimenpiteet luontokadon pysäyttämiseksi ja ylläpitämään luonnonjärjestelmiämme, joihin yhteiskuntamme nojaa.

Luontopaneeli toivoo, että kestävien luonnon järjestelmien ja luonnon monimuotoisuuden merkitys elintärkeänä yhteiskunnallisena toimintona tunnistettaisiin jo strategian alkupuolella. Strategiassa olisi hyvä peräänkuuluttaa myös tarvittavia toimia luontokadon pysäyttämiseksi – seurantajärjestelmiin panostaminen ja häiriötilanteisiin varautuminen ei riitä muuttamaan luonnon köyhtymisen suuntaa. Luonnon köyhtyminen on edelleen mahdollista pysäyttää, mihin pyrkii myös Petteri Orpon hallitusohjelma. Tämä kuitenkin onnistuu vain nykyistä huomattavasti tiukemmilla toimilla, joiden toteuttaminen vaatii poliittisilta päätöksentekijöiltä johtajuutta.

Luontokato mainitaan strategiassa muutaman kerran ja sen on nostettu otsikkoon 37 ”Ympäristön muutosten, luontokadon ja ilmastonmuutoksen havainnointi ja seuranta sekä niistä aiheutuvien uhkien torjunta ja muutoksiin varautuminen”. Luontokadon uhka jää kuitenkin vain maininnan tasolle eikä strategiassa avata, millaisen perustavanlaatuisen uhan luonnon köyhtyminen yhteiskuntien vakaudelle ja turvallisuudelle aiheuttaa.

Koska luonnon monimuotoisuus luo pohjan yhteiskunnan elintärkeille toiminnoille, olisi hyvä, että yhteiskunnan turvallisuusstrategia, kansallinen riskiarvio ja valmisteilla oleva luonnon monimuotoisuusstrategia kytkettäisiin vahvemmin yhteen. Myös turvallisuusstrategian tulisi tukea vahvasti työtä luonnon köyhtymisen pysäyttämiseksi. Nyt strategiaehdotuksessa nousee esiin lähinnä vain luonnontilan seuranta sekä häiriötilanteisiin ja luonnononnettomuuksiin varautuminen. Kestävän yhteiskuntarauhan ja kokonaisturvallisuuden takaamiseksi luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen on välttämätöntä – ja tähän myös turvallisuusstrategian pitäisi antaa vahvemmin tukensa. Siksi strategian toimenpiteisiin olisi syytä liittää mukaan toimia luonnon köyhtymisen pysäyttämiseksi.

Luontopaneelin lausunnon ovat laatineet Simo Häyrynen, Anna-Kaisa Kosenius, Heikki Mykrä, Minna Pappila, Ilari E. Sääksjärvi ja Outi Silfverberg

Viitattu kirjallisuus:

Brondizio E., Settele J., Díaz S. & Ngo H. 2019. IPBES Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. IPBES secretariat, Bonn, Germany. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3831673>

Dasgupta, P. 2021. The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review. London, HM Treasury.

Daszak, P., Amuasi, J., das Neves, C. G., Hayman, D., Kuiken, T., Roche, B., Zambrana-Torrel, C., Buss, P., Dundarova, H., Feferholtz, Y., Földvári, G., Igbinosa, E., Junglen, S., Liu, Q., Suzan, G., Uhart, M., Wannous, C., Woolaston, K., Mosig Reidl, P., O'Brien, K., Pascual, U., Stoett, P., Li, H. & Ngo, H. T. 2020. IPBES 2020 Workshop Report on Biodiversity and Pandemics of the Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. IPBES secretariat, Bonn, Germany. DOI:10.5281/zenodo.4147317.

Kansallinen riskiarvio 2023

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164627/SM_2023_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kuhmonen, T., Penttilä, A., Kuhmonen, I., Selänniemi, M., Saarimaa, R., Savikurki, A., & Karttunen, K. 2023. Suomen ruokajärjestelmän haavoittuvuus: keskinäisriippuvuuksien verkko toimintakyvyn haasteena. Tutu e-julkaisuja 7/2023. Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus.

NATO 2023. Allied command transformation strategic foresight analysis 2023.

https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/2024/05/SFA2023_rev2.pdf Salmi, A., Quarshie, A. M., Scott-Kennel, J. & Kähkönen, A. K. 2023. Biodiversity management: A supply chain practice view. Journal of Purchasing and Supply Management, 29(4), 100865.

Salo, M. & Sääksjärvi, I.E. 2022. Väkivalta lisää luontokatoa ja uhkaa kulttuuria Amazoniassa. Helsingin Sanomat, Vieraskynä, 19.9.2022.

Valtioneuvosto 2023. Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 58/2023.

Teerikangas, S., Sääksjärvi, I., Räikkönen, J., Salo, M., Uusitalo, O., Pecoraro, M., Onkila, T., Puustinen, S., Uusitalo, V., Mäkelä, M., Unkila, M., Salo, M., Tyrväinen, L., Hopia, A., Rouhiainen, H., Svets, S., Grenman, M., Kuhmonen, I., Ahvenharju, S., Luttamäki, V., Järviö, N., Tuomasjukka, S., Turunen, M., Veijalainen, A., Sorakunnas, E., Lappalainen, R., Lappalainen, O., Walhsten, A., Luoma, T., Hakulinen, A., Oksanen, H., Möksy, J., Kervinen, V. & Lehtovaara, K. 2023. Addressing the biodiversity crisis via

leadership – An interdisciplinary review, concept development & research agenda. Paper presented at the Corporate Responsibility Research Conference. Cambridge, September 7-8.

Terhonen, E. & Melin, M. (toim.) 2023. Metsätuhot vuonna 2022. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 48/2023. Luonnonvarakeskus. Helsinki.

World Economic Forum. 2024. The Global Risks Report 2024. 19th. World Economic Forum, Geneva.